

Vad är sociala investeringar?

17 frågor och svar

Innehåll - 17 frågor:

1. Vad är en social investering?	4
2. Vad innebär det att arbeta med sociala investeringar?	5
3. Är det någon skillnad mellan sociala investeringar och förebyggande arbete?.....	6
4. Vad är nytt med sociala investeringar?	7
5. Vad är en social investeringsfond?	7
6. Vad är en återföringsmodell?	8
7. Varför använda en återföringsmodell?	9
8. Kan sociala investeringar förenas med ett kommunalekonomiskt perspektiv?	10
9. Hur kan en social investering ge minskade kostnader samtidigt som de totala kostnaderna ökar?	11
10. Vad innebär uppföljning och utvärdering?	12
11. Hur implementeras framgångsrika satsningar i ordinarie verksamhet?	13
12. På vilket sätt motverkar sociala investeringar stuprörseffekter?	14
13. Varför ska landsting och regioner arbeta med sociala investeringar?	14
14. Varför bör kommuner och landsting/regioner samarbeta kring sociala investeringar?	15
15. Vad är en Social Impact Bond (sv. Socialt Utfallskontrakt)?	16
16. Vad är skillnaden mellan sociala investeringar och SROI-metodiken	18
17. Vad är skillnaden mellan sociala investeringar och hälsoekonomisk analys?	19

Vad är sociala investeringar?

17 frågor och svar

Det finns många frågor om sociala investeringar - kring begreppets betydelse, vad det konkret innebär i form av arbetssätt och metoder, samt hur det relaterar till andra områden. Syftet med denna skrift är att ge kortfattade svar och beskrivningar på några av de vanligaste frågorna. Dokumentet har producerats i nära samarbete med Norrköping och Örebro kommuner inom ramen för Aktion 2015 – sociala investeringar, ett utvecklingsarbete som är en del av Uppdrag Psykisk Hälsa.

November 2015

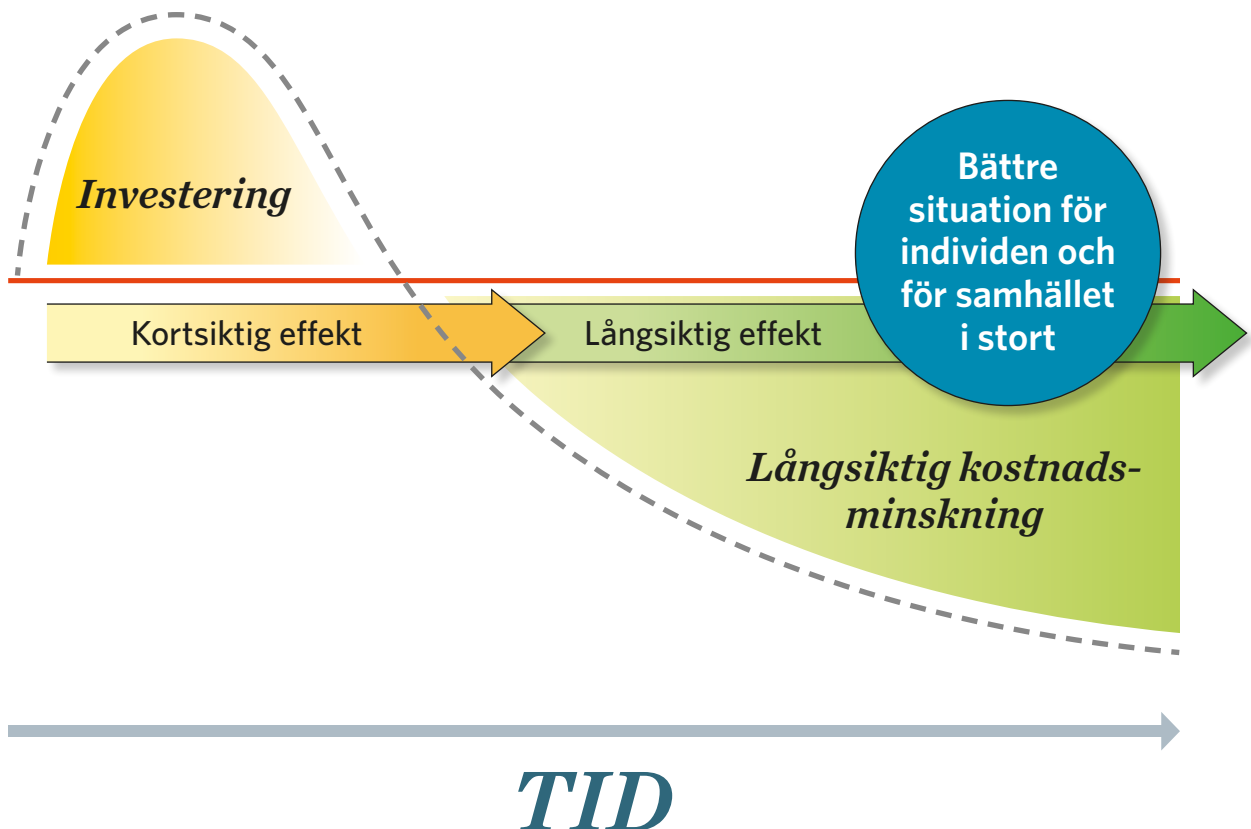
1. Vad är en social investering?

En social investering är en avgränsad insats¹ som i förhållande till ordinarie arbetsätt förväntas ge bättre utfall för insatsens målgrupp och samtidigt leda till minskade samhällsekonomiska kostnader på sikt. Begreppet investering betonar det långsiktiga perspektivet liksom ett medvetet risktagande; att man på ett strukturerat sätt satsar resurser för att uppnå ett visst resultat, utan att på förhand säkert veta att detta kommer att åstadkommas. Det antagna sambandet mellan insats och förbättrade resultat ska dock underbyggas av beprövad erfarenhet och evidens.

¹ Insats används i denna text i bred bemärkelse och inbegriper då olika typer av satsningar såsom införande av nya metoder, åtgärder, beslutade insatser, nya arbetsätt och verksamheter.

Social investering

En social investering kräver en tydlig koppling mellan kort- och långsiktiga effekter samt kostnader

2. Vad innebär det att arbeta med sociala investeringar?

En utgångspunkt är att sociala investeringar inte enbart innebär att det genomförs några enskilda satsningar eller projekt. Drivkraften till att påbörja ett arbete med sociala investeringar bör snarare vara insikten om att den egna organisationen, liksom offentlig sektor i stort, behöver förbättra sin systematik kring metod- och verksamhetsutveckling. Enligt det utvecklingsarbete som drivs på SKL - och även i enlighet med internationella exempel - baseras ett gediget arbete med sociala investeringar på:

- 1. Tvärsektoriella behovsanalyser.** Att gemensamt mellan exempelvis skola, socialtjänst och kultur och fritid analysera resultat för olika målgrupper för att se var behoven är störst.
- 2. Strategiskt val av insatser** som kan bidra till förbättrade resultat. Att utifrån identifierade behov systematiskt ta fram förslag från verksamheter liksom att granska evidens och erfarenheter från omvärlden. Ha kunskap och kapacitet att designa innovativa insatser så att de kan genomföras i den lokala kontexten.
- 3. Bedömning av effekter.** Att genom tillgänglig kunskap och evidens kunna göra en uppskattning av vilka effekter en satsning kan medföra på kort och lång sikt samt vad detta innebär i ekonomiska termer.
- 4. Uppföljning och utvärdering av satsningar.** Att ha en struktur för projektledning och styrning där kontinuerliga avstämningar görs kring om bestämda aktiviteter genomförs, hur stor andel av målgruppen som nås samt vilka resultat som uppnås. Vid utvärdering jämförs resultaten med ett relevant kontrollalternativ för att effekter av en genomförd insats ska kunna skattas.
- 5. Tvärsektoriellt genomförande** av satsningar. Att ha en struktur för att driva tvärsektoriellt utvecklingsarbete som skapar förståelse för och konkret visar att satsningar i en verksamhet kan medföra positiva effekter i en annan. En sådan organisation ger förutsättningar för strategiska satsningar och kompletterar en mer stuprörsorganiserad driftsorganisation.
- 6. Särskilt avsatta medel** för att driva utvecklingsarbete. Att organisationsövergripande reservera medel är sannolikt en förutsättning för strategiskt utvecklingsarbete. Dessutom förbättras möjligheterna till tvärsektoriella satsningar och risken i utvecklingsarbetet (risken för att inte nå avsedda resultat) flyttas från enhetsnivå till organisationsnivå vilket ger bättre incitament för metodutveckling.
- 7. Implementering och uppskalning** av lyckade satsningar. Att ha en systematik för hur övergången från satsning till ordinarie verksamhet går till samt hur alla med behov nås av ett nytt eller förbättrat arbetssätt.

3. Är det någon skillnad mellan sociala investeringar och förebyggande arbete?

Arbete med sociala investeringar är ofta inriktat på att identifiera och genomföra tidiga insatser, alltså sådana som sker tidigt i ålder eller tidigt i en process. Idag finns goda och växande kunskaper om betydelsen av de tidiga åren (till och med tiden i magen) för chanserna att leva ett gott liv. Det gör att den potentiella avkastningen i både mänskliga och ekonomiska termer är störst för insatser riktade mot tidiga åldrar. Oavsett hur goda insatser som görs tidigt i ålder finns det dock alltid behov av insatser när problem eller svårigheter uppstår vid senare åldrar. Dessa insatser bör då ske så tidigt som möjligt i processen. Exempel på sådana processer är vid skolfrånvaro, placering eller sjukskrivning.

En förebyggande insats görs ett steg tidigare än en tidig insats, det vill säga innan det finns ett indikerat problem. En förebyggande insats kan antingen vara generell eller riktad mot vissa

grupper som bedöms ha en högre risk för sämre utfall. För sociala investeringar är det oftast den senare formen som är aktuell, det vill säga riktade insatser till tydligt definierade målgrupper. Generella insatser är inte principiellt uteslutna men är problematiska eftersom det inte finns en väldefinierad målgrupp och då det ställer stora krav på utvärderingsupplägget för att effekter ska kunna påvisas.

Förebyggande arbete och även en del tidiga insatser pågår inom ordinarie verksamheter. Sociala investeringar bör komplettera dessa genom att möjliggöra tvärspektoriella satsningar som bygger på identifierade behov och som är välspecifierade vad gäller innehåll och målgrupp. Dessutom ställs höga krav på resultat och utvärdering, samma krav ställs inte nödvändigtvis på allt förebyggande arbete.

4. Vad är nytt med sociala investeringar?

Det kan tyckas som att offentlig sektor länge arbetat med sociala investeringar, både i form av löpande verksamhet, allehanda projekt och särskilda satsningar. Ur ett perspektiv är det helt riktigt, förebyggande arbete och satsningar som får effekt först på lång sikt (såväl för individen som för samhället) är inget nytt. Skolans verksamhet är sannolikt det bästa exemplet på det. Ur detta perspektiv är sociala investeringar bara ett annat sätt att beskriva de så kallade mjuka verksamheterna; skola, individ- och familjeomsorg och så vidare. med betoningen att dessa inte bara ska ses som kostnader utan också som investeringar i individer och för ett mer välmående samhälle.

Men såväl svenska som internationella exempel pekar på att begreppet sociala investeringar innebär något annat, ett *nytt arbetssätt*. Det arbete som sker i flera kommuner och landsting/regioner kring sociala investeringsfonder syftar till att etablera detta arbetssätt i organisationerna för att få fram mer effektiva insatser som verkligen når de målgrupper där behoven finns. Genom ett mer övergripande och systematiskt arbete som samtidigt lägger stort fokus på att nå resultat genom konkreta insatser blir sociala investeringar ett nytt koncept som kompletterar befintlig verksamhet i offentlig sektor. Läs mer i fråga 2.

5. Vad är en social investeringsfond?

En social investeringsfond är en reservation eller öronmärkning av medel, antingen från driftsbudgeten eller från ett positivt resultat. Vitsen med att kalla det för fond är att signalera att det handlar om en långsiktig avsättning som används för särskilda ändamål. Vissa vänder sig dock emot begreppet och det finns därför exempel på när denna typ av reservationer inte benämns fond.

Medel från fonden används för att finansiera sociala investeringar. Till skillnad från traditionella projektmedel ställs striktare krav på de satsningar som finansieras genom fonden på att tydliggöra arbetssätt, förväntad effekt för målgruppen och ekonomiska utfall samt att genomföra

noggrann uppföljning och utvärdering av satsningens effekter. Dessutom är medlen i fonden verksamhetsöverskridande, vilket främjar samarbete, helhetssyn och riskdelning över hela organisationen.

6. Vad är en återföringsmodell?

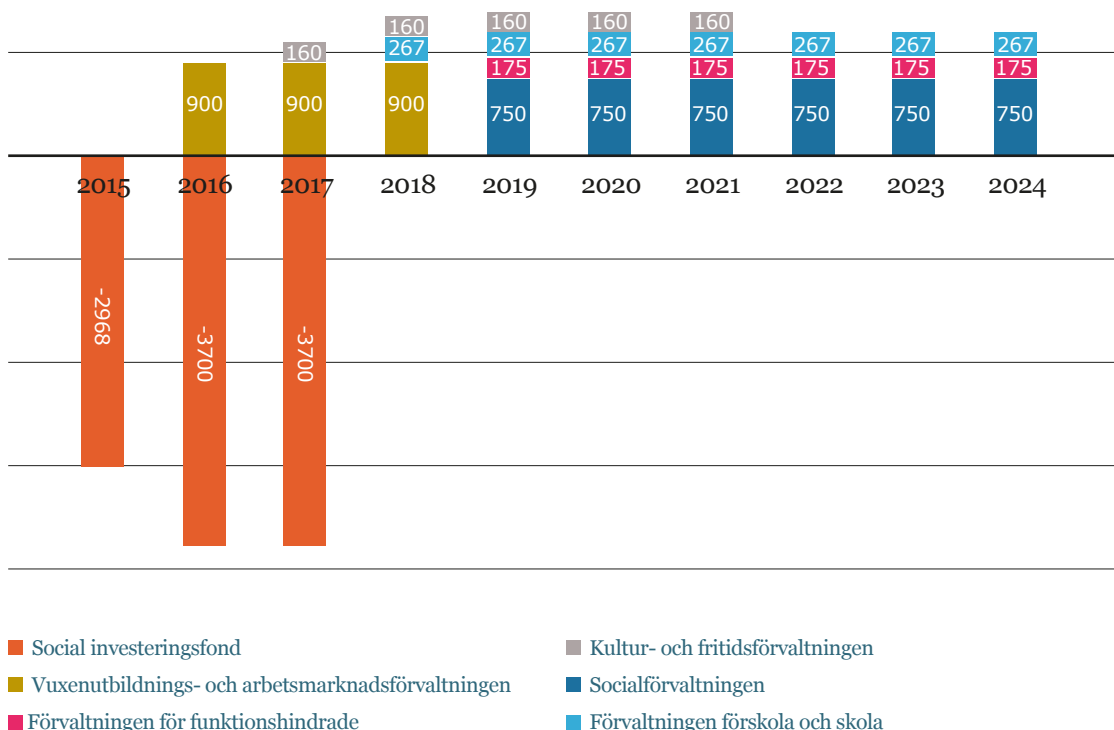
I ett antal kommuner tillämpas det som kallas återföringsmodell. Med det menas en konstruktion som gör att reservationen för sociala investeringar (fonden) fylls på i takt med att satsningar leder till minskade kostnader för organisationens verksamheter genom att de förvaltningar där kostnadsminskningar uppstår återför medel till fonden. Eventuella överskott – om kostnadsminskningarna är större än kostnaderna för en satsning – behålls av förvaltningarna. Återföringsmodellen kan liknas vid den omfördelning som sker mellan förvaltningar inom ordinarie budgetprocess. Skillnaden är att omfördelning inom ramen för sociala investeringar sker som en återföring till fonden för att möjliggöra nya satsningar, utifrån observerade effekter av en specifik insats.

Återföringsmodellen kan illustreras med följande exempel: Anta att utbildningsförvaltningen får

1 miljon kronor för att göra en social investering. I kalkylen som ligger till grund för ansökan har beräknats att en lyckad satsning kommer medföra lägre kostnader för både socialtjänsten och för skolan. Besparingen skulle motsvara åtminstone 500 000 kronor för socialtjänsten och 500 000 kronor för skolan. Besparingen skulle dock inte inträffa omedelbart utan efter två år. Enligt återföringsmodellen får dessa förvaltningar därför efter två år återföra 500 000 kronor vardera till den sociala investeringsfonden. Återföringen sker genom att förvaltningarnas budgetramar minskas. I praktiken sker ofta återföringarna över flera år, ibland upp till 10 år och det kan vara betydligt fler aktörer inblandade, både som tar del av finansiering och som bidrar till återföring. Ett sådant exempel hämtat från en verklig satsning syns i figuren nedan.

Exempel på återföringsplan från en satsning i Örebro, tkr

2015-2017 sker investeringar från fonden. Återföringar sker 2016-2024, beroende på när en förvaltnings kostnadsminskningar antas inträffa.

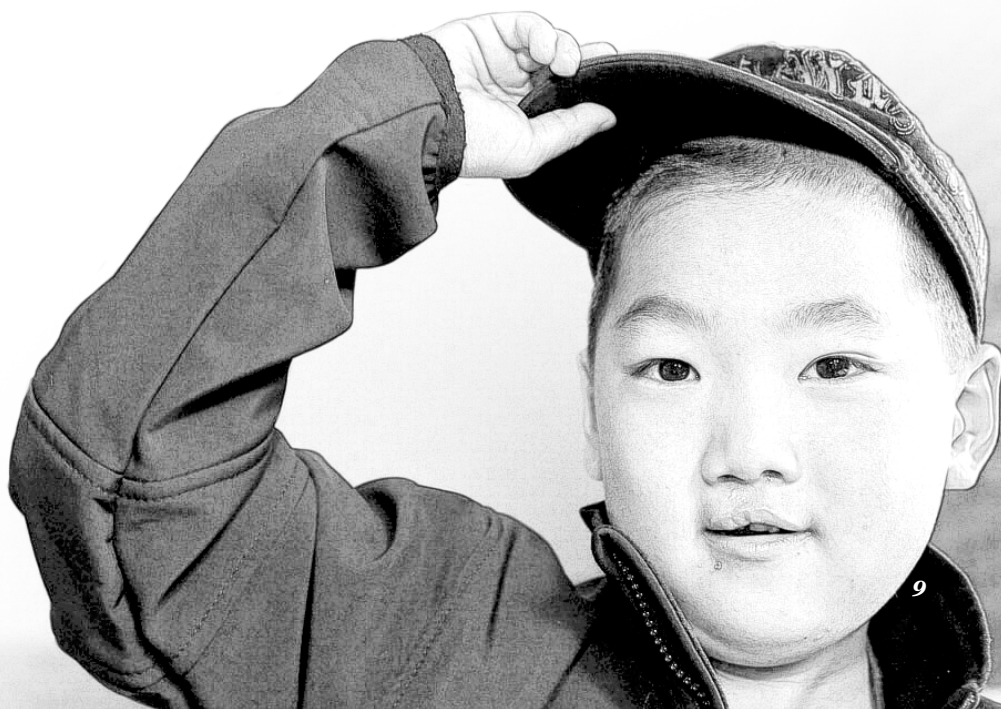
7. Varför använda en återföringsmodell?

Argumenten för att välja en återföringsmodell är flera:

- **Kraven på återföring höjer incitamenten** att välja satsningar som förvaltningarna verkligen tror har avsedd effekt.
- **Främjar verksamhetsöverskridande arbete och ansvar** för hela organisationen då förvaltningarna blir medvetna om och direkt beroende av varandras resultat.
- **Modellen sätter fokus på resultat** då den förutsätter att antaganden som görs före en satsning också följs upp och utvärderas ordentligt.
- **Främjar omfördelning av resurser** till de insatser som visar sig ge goda effekter.
- **Skapar ekonomisk hållbarhet** genom att kontinuerliga reservationer av ”nya” medel för sociala investeringar inte behöver göras förutsatt att önskade utfall uppnås.

De främsta argumenten *mot* att använda en återföringsmodell är att den ställer höga krav som kan tyckas svåra att leva upp till och att den omöjliggör vissa satsningar som är angelägna men där kostnadsminskningarna uppstår först på mycket lång sikt eller hos andra aktörer än de som ingår i återföringssystemet. Dock är återföringsmodellen innovativ och potentiellt mycket viktig för metodutveckling och en

tydligare koppling mellan valda insatser och ekonomiska utfall. Ett alternativ är att kombinera en återföringsmodell med en vanlig reservation av medel för att ha större flexibilitet för satsningar där exempelvis flera huvudmän är inblandade.

8. Kan sociala investeringar förenas med ett kommunalekonomiskt perspektiv?

För kommuner som arbetar med sociala investeringar finns ofta ett kommunalekonomiskt perspektiv som innebär att sociala investeringar bedöms relativt kommunens kostnader i första hand och samhällskostnader i andra hand. Dessa behöver inte stå i motsats till varandra och särskilt inte på kort sikt då kommunen ofta är den största bäraren av både insatser och kostnader, exempelvis i förskola, skola, socialtjänst och vård och omsorg.

Även om ett kommunalekonomiskt perspektiv är styrande för en kommuns prioriteringar av sociala investeringar är det önskvärt att också ha ett samhällsekonomiskt perspektiv i utvärderingen av satsningar, i den mån det är möjligt. Särskilt vad gäller effekter för andra offentliga aktörer såsom landsting/region och statliga myndigheter eftersom kunskapen om ekonomiska beroenden mellan dessa aktörer behöver utvecklas.

9. Hur kan en social investering ge minskade kostnader samtidigt som de totala kostnaderna ökar?

En viktig princip i arbetet med sociala investeringar är den som ekonomer brukar kalla för "allt-annat-lika"¹. Det innebär att effekterna av en social investering inte ska blandas ihop med allt annat som pågår eller inträffar i exempelvis en verksamhet. Därför behövs noggrann uppföljning och utvärdering av en specifik insats för att veta om den verkligen har gett effekt. Exempelvis kan kostnaderna inom en verksamhet mycket väl öka totalt sett, samtidigt som en social investering är effektiv och lönsam. I det fallet är det rimligt

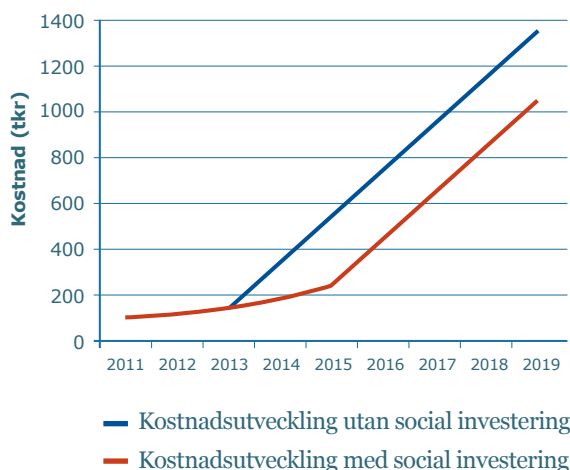
¹ (ceteris paribus på latin)

att tro att kostnaderna hade ökat ännu mer om man inte gjort den sociala investeringen. Detta illustreras i figurerna nedan.

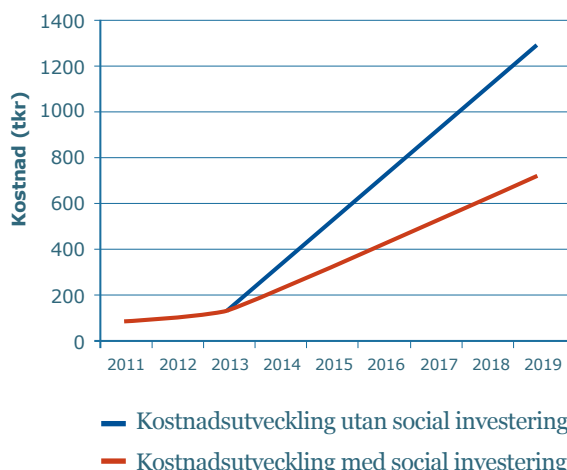
Den första figuren visar en framgångsrik insats men där effekterna avtar efter genomfört projekt, sannolikt för att man slutar att leverera den verksamma insatsen.

Den andra figuren visar ett scenario där ett nytt arbetssätt införs som leder till permanent förbättrade resultat.

Några individer hjälpta, men fortsatt samma inflöde...

Individer hjälpta och inflödet minskat

Det kan vara en pedagogisk och praktisk utmaning att tillämpa "allt-annat-lika", men något alternativ finns knappast för ett arbete med sociala investeringar och detta gäller för övrigt allt utvecklingsarbete.

Resonemanget pekar också på vikten av att skilja på ordinarie budgetprocess och sociala investeringar - en förvaltning kan mycket väl få ökad budget för att hantera generella kostnadsökningar, samtidigt som man gör återföringar för framgångsrika sociala investeringar.

10. Vad innebär uppföljning och utvärdering?

Uppföljning och utvärdering av en social investering innebär att man före projektets start har definierat en plan som tydligt beskriver vad som ska uppnås, hur det ska uppnås och hur det ska mätas. Uppföljning ska ske kontinuerligt enligt en fastlagd plan för vilka mått som ska följas upp, hur ofta och av vem. Uppföljningen fokuserar på så kallade process- eller aktivitetsmått, dvs. mått som visar att satsningens aktiviteter genomförs enligt plan. För att avgöra om satsningen varit framgångsrik måste ett eller flera resultat mätas. Dessa resultat behöver relateras till ett jämförelsealternativ, alltså vad som hade hänt om insatsen inte hade genomförts utan enbart det ordinarie insatsutbudet/arbets sättet. Tidigare årgångar, andra geografiska områden eller slumpmässigt urval av de som står i kö till en insats är några exempel på hur ett jämförelsealternativ kan skapas. Det är viktigt att poängtera att en effekt enbart kan urskiljas genom att jämföra resultat för de som fått ta del av insatsen med resultaten hos jämförelsegruppengruppen.

En social investering förutsätter utvärdering av både effekter för målgruppen satsningen riktats mot och ekonomiska effekter för det offentliga. Helst ska även samhällsekonomiska effekter skattas.

Ovanstående kan tyckas som en självklarhet, men faktum är att det vanligaste är att satsningar som görs på det sociala området inte utvärderas eller enbart utvärderas med en så kallad processutvärdering. Processutvärderingar kan ge värdefull information om hur en metod fungerar och tas emot av en viss verksamhet eller av dess målgrupp, men en processutvärdering kan aldrig ge svar på hur verksam eller kostnadseffektiv en metod är.

För att läsa mer om hur en utvärdering kan göras, se exempelvis *Guide för effektutvärdering av sociala investeringsprojekt*.

11. Hur implementeras framgångsrika satsningar i ordinarie verksamhet?

Erfarenheten från många projekt är att även om de bedömts framgångsrika så riskerar de att antingen avslutas när den tillfälliga finansieringen upphör eller att tas över i ordinarie verksamhet i oförändrad skala, alltså utan att anpassas efter identifierade behov. Därför är en viktig utmaning för arbetet med sociala investeringar att etablera ett arbetssätt där framgångsrika satsningar får genomslag i hela organisationen och för samtliga individer i en viss målgrupp.

En av poängerna med sociala investeringar är att den utvärdering som görs av satsningen ska ge en tydlig indikation på om en framgångsrik insats också är kostnadseffektiv. Om en utvärdering visar på positiva resultat och kostnadseffektivitet finns goda argument för implementering och uppskalning. Samtidigt kan det krävas beslut om att avsluta andra aktiviteter och uppdrag inom en verksamhet som inte ger önskad effekt för att istället använda resurserna till implementering av en lyckad social investering. Den typen av prioriteringsresonemang som baseras på solida beslutsunderlag skulle bidra till utvecklingen av bättre välfärdstjänster och en mer effektiv offentlig sektor. Om arbetet resulterar i detta har det sista steget i arbetssättet sociala investeringar uppnåtts (se fråga 2).

Rekommendationen är att redan innan en social investering genomförs beräkna vad en fullt dimensionerad modell innebär i termer av resurser och kostnader. Denna kalkyl bör vara en del av beslutsunderlaget inför en satsning. Om bedömningen är att det inte finns medel eller andra resurser för att prioritera implementering och uppskalning av en framgångsrik satsning bör en något mindre resurskrävande satsning övervägas. I slutfasen av en satsning och om resultaten verkar goda så ska planering för implementering och uppskalning inledas. I planen behöver aspekter som finansiering, tidsramar, vad som ska ersättas med det nya arbetssättet och vilken personal som berörs fastslås. Informations- och kommunikationsaktiviteter till berörda verksamheter behöver planeras liksom eventuella utbildningssatsningar.

Om satsningen ska skalas upp i betydande omfattning behövs en plan för stegvis uppskalning, där exempelvis område för område inkluderas. Under hela implementeringsfasen behövs en noggrann uppföljning av att det nya arbetssättet verkligen införs.

12. På vilket sätt motverkar sociala investeringar stuprörseffekter?

En viktig organisatorisk poäng med sociala investeringar är att etablera en strategisk och verksamhetsöverskridande utvecklingsorganisation som är finansierad med medel som inte tillhör en särskild förvaltning. Om detta lyckas finns goda förutsättningar att pröva och införa insatser och verksamhet som mer utgår

från behov än organisation och att omfördela resurser dit de bäst behövs. Genom att sociala investeringar ställer krav på tvärssektoriellt arbete motverkas även negativa stuprörseffekter, exempelvis en ovilja att genomföra en kostnadskrävande insats vars effekt inte tillfaller den egna verksamheten.

13. Varför ska landsting och regioner arbeta med sociala investeringar?

Alla organisationer som levererar välfärdstjänster kan i teorin arbeta med sociala investeringar. Ur ett landstings-/regionsperspektiv finns flera skäl, exempelvis för att:

- **Förbättra verksamhetsöverskridande analys** och utveckla den interna verksamheten genom insatser som exempelvis kopplar ihop primärvårdsnivån med specialiserade insatser. Tidiga och förebyggande insatser mot psykisk ohälsa är ett exempel på möjligt målområde med sociala investeringar.
- **Ge metodstöd** och eventuellt också finansieringsstöd till kommuners arbete med sociala investeringar. Metodstödet kan exempelvis handla om analys av data samt att ge stöd och/eller träning kring bedömning och utvärdering.
- **Identifiera gemensamma satsningar** i samverkan med kommuner för att förbättra resultat och minska kostnader för båda huvudmännen.
- **Identifiera framgångsrika sociala investeringar** som genomförts i enskilda kommuner och bidra till att de skalas upp och sprids till övriga kommuner.
- **Koordinera kommuner** med liknande behov för att de gemensamt ska kunna testa en insats. Därmed nås en större målgrupp och det ger bättre förutsättningar för god utvärdering av insatsen.

14. Varför bör kommuner och landsting/regioner samarbeta kring sociala investeringar?

Hittills har sociala investeringar genomförts antingen i kommuner eller i några fall i landsting/regioner. I många avseenden är dock kommuner och landsting/regioners verksamheter kommunicerande kärnl – om den ena parten förändrar sin verksamhet eller sina resultat kommer det med stor sannolikhet att påverka den andra. I fallet sociala investeringar innebär det att man i en kommun ofta arbetar med målgrupper som också tar del av landstingets/regionens insatser. För att nå maximal effekt av den sociala investeringen kan man därför vara beroende av landstingets/regionens insatser. Det finns därmed all anledning att samarbeta kring sociala investeringar, inte minst kring behovsanalys, design av insatser och uppföljning och utvärdering.

Verksamheter som kan vara aktuella för gemensamma satsningar är familjecentraler, mödra- och barnhälsovården, ungdomsmottagningar, barn- och ungdomspsykiatri, barn- och ungdomsmedicin

och primärvård i samverkan med kommunala verksamheter som förskola, skola, elevhälsa, kultur och fritid, socialtjänst och samhällsbyggnad.

Det kan vara svårt att arbeta med gemensamma medel mellan huvudmännen. En viktig fråga är därför hur sociala investeringsatsningar kan finansieras gemensamt av landsting/regioner och kommuner. Ett alternativ är att arbetet sker genom separata sociala investeringsfonder men där effekter och kostnadsförändringar följs gemensamt och på samma sätt som vid en satsning inom en huvudman. Vid arbete med en återföringsmodell uppstår andra utmaningar, men rent principiellt skulle det vara möjligt givet att kostnadsminskningar uppstår inom respektive huvudman.

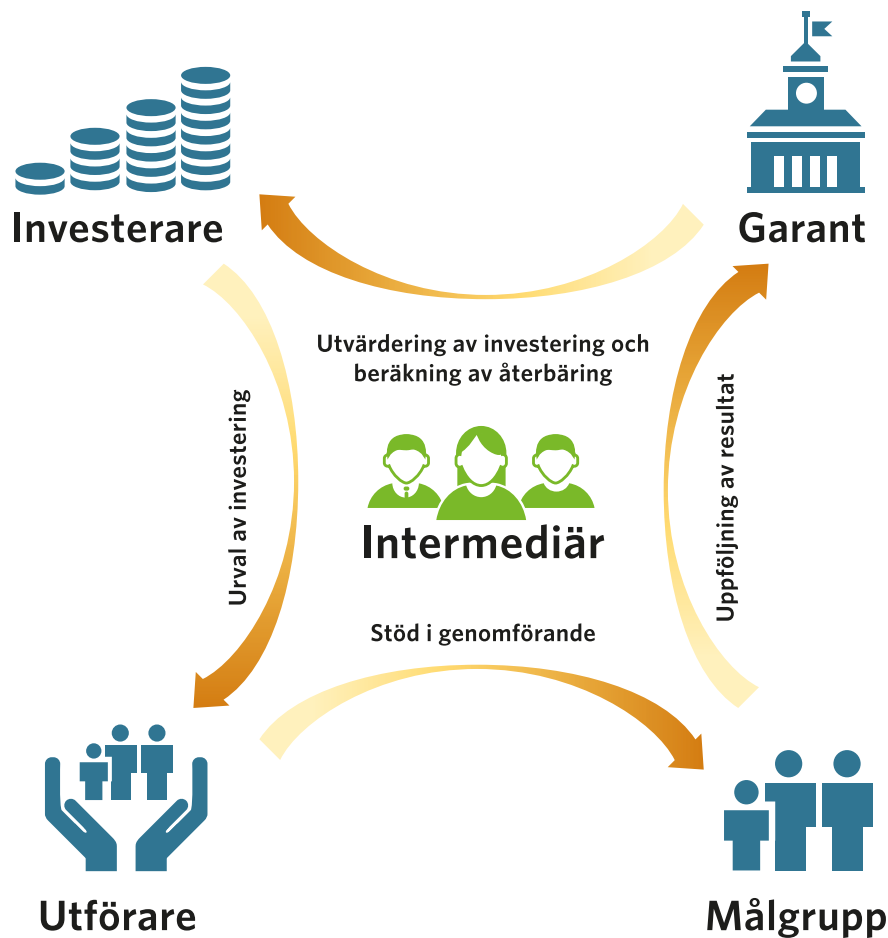
15. Vad är en Social Impact Bond (sv. Socialt Utfallskontrakt)?

En Social Impact Bond (SIB) är en term som beskriver en ny typ av finansiering för sociala insatser. Modellen innebär att en extern finansiär (här kallad investerare) åtar sig att ge medel för att testa en ny metod eller ett program. Om programmet är framgångsrikt i enlighet med vissa på förhand fastställda kriterier åtar sig en offentlig aktör (så kallad garant) att ersätta investeraren motsvarande kostnaderna för insatsen, samt eventuell avkastning. I den ursprungliga modellen tar investeraren all risk och blir utan ersättning om de fördefinierade resultaten inte uppnås, därför är begreppet bond (obligation) inte helt korrekt. I praktiken upprättas ofta olika former av riskdelning mellan inblandade aktörer.

En SIB innebär att det tecknas ett kontrakt mellan investerare, utförare och garant där insats, finansiering och önskat resultat regleras.

Ofta finns också en så kallad intermediär som står för kontakten mellan investerare, utförare och garant. Intermediären kan stödja parterna i förarbetet, det vill säga för att identifiera målgrupp och lämpliga insatser, men också kring uppföljning av genomförandet. För att säkra trovärdighet i upplägget krävs att en oberoende part genomför eller granskar utvärderingen.

De flesta exemplen på SIB:s finns i Storbritannien samt USA och ett exempel på en intermediär i dessa länder är organisationen Social Finance. Initiativ finns även i de nordiska länderna inklusive Sverige. SKL/Uppdrag Psykisk Hälsa och Health Navigator, som agerar som intermediär i ett av pågående initiativ, har lanserat Socialt Utfallskontrakt som svensk term på SIB.

Figur 1: Beskrivning av aktörer och samband i en SIB-konstruktion (Bilden framtagen av Health Navigator AB i samarbete med SKL/Uppdrag Psykisk Hälsa)

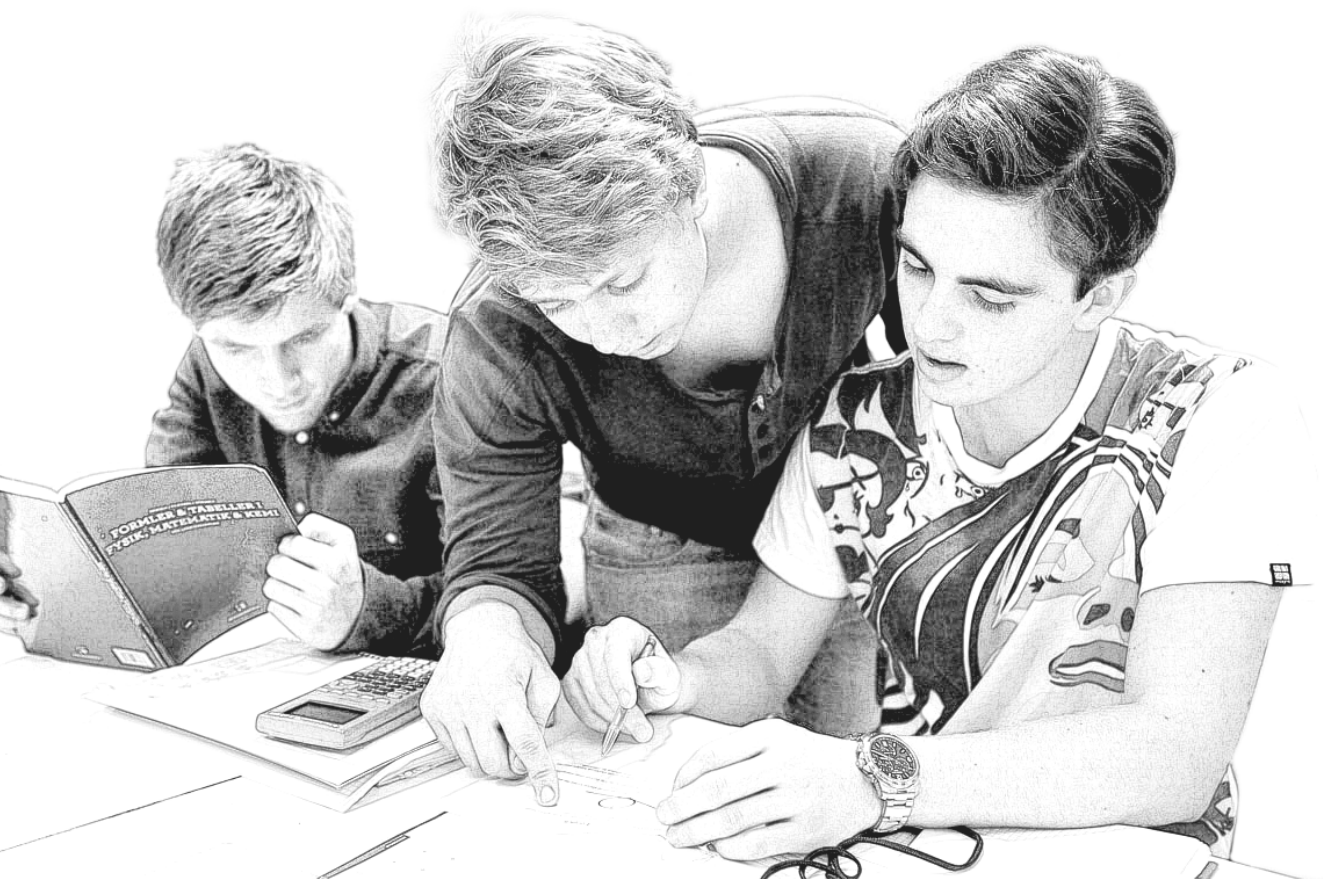
Motiven till att arbeta med en SIB kan vara att främja innovation och metodutveckling genom att aktörer som har bättre förutsättningar eller är mer villiga att hantera risk än det offentliga träder in och finansierar den första fasen. En SIB kan också vara användbar när det är svårt att hitta finansiering för angelägna satsningar, antingen på grund av resursbrist eller när ett område delas mellan flera aktörer. En annan aspekt som lyfts i internationella exempel är att investerarens och intermediärens fokus på resultat och managementkompetens kan medföra bättre utfall än hos jämförbara offentligt finansierade och styrda verksamheter. Det talas ofta om att

åstadkomma ökad social innovation genom att främja samarbete mellan offentlig sektor, civila samhället och privat sektor. SIB är ett konkret exempel på när sådan samverkan sker.

Förutom SIB finns också andra närliggande koncept såsom Pay for Success Bonds och Public Social Partnership. Sociala obligationer är också en variant, men dessa liknar mer en traditionell obligation, alltså där återbetalning och ersättning inte beror på utfall.

16. Vad är skillnaden mellan sociala investeringar och SROI-metodiken?

SROI (Social Return on Investment) rör sig på samma område som sociala investeringar. Skillnaden är att arbetet med sociala investeringar primärt är inriktat på att fånga verkliga, observerbara, förändringar av en satsning vad gäller utfall för målgrupper liksom ekonomiska effekter för en kommun, region, landsting eller samhällsekonomin i stort. SROI är ett strukturerat sätt att försöka uppskatta effekter, exempelvis sociala eller miljömässiga, och ekonomiskt värdera dessa för att kunna beräkna om en satsning är fördelaktig eller lönsam. SROI tar parallella processer i beaktande men förespråkar inte att man bör kontrollera för effekter genom ett utvärderingsupplägg som innefattar jämförelsealternativ, vilket gäller för sociala investeringar.

17. Vad är skillnaden mellan sociala investeringar och hälsoekonomisk analys?

I grunden är hälsoekonomiska analyser liknande de som görs för sociala investeringar. Skillnaden är att en del av hälsoekonomin, precis som SROI, handlar om att sätta ett värde på fenomen som är svåra att mäta och som inte direkt påverkar samhällsekonomin eller objektivt sett kanske inte ens påverkar individers livssituation.

Hälsoekonomi handlar också i hög grad om att kostnadssätta olika behandlingar för olika sjukdomar för att kunna jämföra och dra slutsatser om vilka metoder eller mediciner en aktör bör prioritera. Trots att det kan ses som ett framtida mål att ta fram något likande inom den sociala sektorn, ligger fokus för sociala investeringar i nuläget främst på att påvisa att förebyggande och tidiga insatser är kostnadseffektiva jämfört med att hantera problem i ett senare skede.

Ett centralt begrepp är kvalitetsjusterade levnadsår, QALY (quality-adjusted life year), vilket syftar till att väga samman både vunna levnadsår och livskvalitet till följd av en behandling. Livskvalitet skattas på en skala mellan noll och ett och denna multipliceras med antal vunna levnadsår. I hälsoekonomiska analyser beskrivs ofta kostnaden per QALY som ett mått på kostnadseffektivitet och måttet används frekvent i jämförelser mellan behandlingar för olika sjukdomar.

I arbetet med sociala investeringar är fokus snarare faktiska förändringar i vissa utfall och vilka ekonomiska konsekvenser dessa medför för det offentliga och samhällsekonomin. I förlängningen kan det mycket väl gå att koppla på hälsoekonomiska analyser men då krävs en bättre förståelse för vad ett faktiskt värde på en QALY eller motsvarande mått är.

Läs mer om sociala investeringar på
www.uppdragpsykiskhalsa.se/kunskap-styrning/sociala-investeringar

Eller i skrifterna:

Guide för effektutvärdering av sociala investeringsprojekt

Organisering och styrning av sociala investeringar

Vänta inte! Guide för investeringar i tidiga insatser för barn och unga

Värdet av en god uppväxt - Sociala investeringar för framtidens välfärd